

Wat willen we eigenlijk met ons erfgoed?

Archeologisch selectiebeleid in de praktijk

Het verleden is een schaars goed. Voor gemeenten wordt archeologie steeds belangrijker. In december 2006 is de gewijzigde Monumentenwet goedgekeurd. Hiermee belandt archeologie in de ruimtelijke ordening. Een goed archeologiebeleid is daarmee onontbeerlijk geworden (zie BWT-krant, oktober 2006). Maar wat moet er eigenlijk gebeuren als er archeologisch onderzoek moet worden verricht? Wanneer is dat afgerond en wat moet u doen als er iets belangrijks tevoorschijn komt? Wie bepaalt dat eigenlijk, wat belangrijk is?

Om vast te stellen of er sprake is van belangrijke archeologische resten, is een methodiek ontwikkeld om systematisch te kijken wat er aan archeologie te vinden is op een ontwikkellocatie: het proces van de Archeologische Monumentenzorg (AMZ). Dit AMZ-proces verloopt in meerdere fasen, vergelijkbaar met bijvoorbeeld milieukundig onderzoek. Na iedere fase kan besloten worden of het onderzoek hiermee is afgerond, of dat nader onderzoek of een definitieve maatregel gewenst is.

Een archeologisch selectiebeleid biedt aanknopingspunten om de gemeentelijke identiteit te versterken

Archeoregio's

Allereerst wordt een uitgebreide bureaustudie verricht. Is er reden om aan te nemen dat de bodem ernstig verstoord is, bijvoorbeeld door eerdere ontgravingen of diepe funderingen uit de Nieuwe Tijd waardoor er geen archeologie meer aanwezig zal zijn, dan is verder onderzoek niet nodig en kan de bouwvergunning verleend worden. Lijkt het erop dat er wel overblijfselen uit het verleden aangetroffen kunnen worden, dan wordt dat nader onderzocht. Is de bodemopbouw intact? Zijn er sporen aanwezig? En in wat voor staat zijn die? Wordt er niets aangetroffen, of zijn de overblijfselen van een dermate slechte kwaliteit dat we er niets meer van kunnen leren, dan is het archeologisch onderzoek hiermee ook ten einde. Zijn er wel resten uit het verleden aangetroffen in goede staat, dan doet men een uitspraak over de behoudenswaardigheid van die overblijfselen. Met andere woorden: is het belangrijk? Waar opgegraven wordt, worden keuzes gemaakt. Het is eenvoudigweg niet mogelijk om alles te onderzoeken, hoe graag we dat ook zouden willen. Maar waar kiezen we dan voor? Wat is belangrijk, en wie bepaalt dat? Uiteindelijk is in de nieuwe Monumentenwet vastgelegd dat de keus aan de gemeente is. Maar hoe komt de gemeente tot een dergelijke keus over haar eigen erfgoed?

In Nederland is inmiddels geïnventariseerd wat we precies weten, en ook wat we niet weten, over de verschillende perioden in ons land binnen archeoregio's. Dat zijn gebieden die op landschappelijke gronden een eenheid vormen in het

verleden. Op gemeentelijk niveau wordt daarop ingezoomd door middel van het selectiebeleid: wanneer hebben er mensen gewoond, en wat weten we of juist niet van die eerdere bewoners? De methode die gehanteerd wordt om te inventariseren wat er aan kennis over het gemeentelijk verleden bestaat, is dezelfde als de methode die op landelijk niveau wordt gebruikt.

Vervolgens komt de vraag: Wat willen we precies of juist nog meer van ze weten? Het antwoord op die vraag is niet eenvoudig. Zijn er bijvoorbeeld duidelijk aanwijsbare kennislacunes waarop archeologisch onderzoek een antwoord zou kunnen geven? Of zijn er bijzondere aspecten van de gemeentelijke geschiedenis waar we graag meer over zouden willen weten? Het archeologisch selectiebeleid, aangevuld met input van lokale heemkundeverenigingen en amateur-archeologen, biedt hier uitkomst. Het voorziet in een aantal gemeentelijke archeologische aandachtspunten. Deze aandachtspunten kan de bewoningsgeschiedenis van een aantal perioden zijn, maar ook worden ondergebracht in thema's zoals 'zetel van macht; handel en productie; strijd tegen de elementen'. Zijn de aangetroffen resten belangrijk? Als nader onderzoek bijdraagt aan de kennis over een van de thema's wel. En anders houdt het archeologisch onderzoek hier op.

Baat

In aansluiting op een archeologiebeleid dat voorziet in heldere ruimtelijke ondergrenzen, heeft een gemeente ook baat bij inhoudelijke keuzes. Een selectiebeleid biedt een kader waarbinnen het gemeentelijk verleden kan worden onderzocht en biedt aanknopingspunten om de gemeentelijke identiteit te versterken. Hoe archeologie kan bijdragen aan de ruimtelijke kwaliteit, vertellen we u graag in het juni-nummer van Ruimte.

*drs. Sigrid van Roode, adviseur beleid
Past2Present-ArcheoLogic*

E: s.vanroode@archeologic.nl

*prof. dr. Arjen Bosman, hoogleeraar Provinciaal-Romeinse
Archeologie Universiteit Gent*

Senior archeoloog Past2Present-ArcheoLogic

E: a.bosman@archeologic.nl